

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Beelden-Dienst Ende Vasten Met Haere Ceremonien Soo
Sy Ghebryckt Worden Vande H. Roomsche Kercke
Bevestight Met De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders
vande eerste 400. jaeren**

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, 1664

Het Tweede Tractaet Van het onderscheydt van sekere spijsen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71387](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71387)

H E T
T W E E D E T R A C T A E T

Van het onderscheydt van sekere spijzen.

H E T I. C A P I T T E L.

Datmen onderscheydt magh maecken
van sekere spijzen.

§. I.

Bewijzen uyt de H. Schrifture.

Genesis Capite 2. versu 17. 18.

D En Heere Godt gheboodt de mensche, seggende: Van alle boom deses hofs, sult ghy vryelijck eten. Maer vanden boom der kennisse van goedt, ende quaet, daer van en sult ghy niet eten.

B E M E R C K I N G H E.

Waer't saecken datter eenige superstitie waer/ in onderscheydt te maecken van sekere spijzen; hoe soude Godt terstont in het beghinsel des werlts / booz alle andere gheboden aen de menschen belast hebben / dat sy dit onderscheydt souden maecken? Wat was dit anders als occasie gheben aen de menschen van superstitie? ofte so onse Partije wil segghen datter groot verskil is tusschen het onderscheydt dat wy maecken van sekere spijzen / ende tusschen dat / 't welck Godt hier

hier gheboden heeft; soo soude Partije dat moeten bewijzen; doch en hebbe noyt dierghelijcke bewijzen ghesien: oversulckx ick segghe alsoo: 'C gheene Godt hier aen Adam, ende Eva gheboden / ende naderhandt nergheñs verboden en heeft (ghelijck wy hier naer sullen sien) dat en kan niet quaet wesen: Maer heeft hier aen de menschen gheboden onderschepdt te maecken van sekere spijzen / ende dat op pene van de eeuwighe doot; ende nergheñs en blindmen inde heele Schryfure / dat Godt naderhandt dierghelijck onderschepdt te maecken soude verboden hebben: Ergo 't staet ons ten minsten by dat te doen: Ergo soo en is dit onderschepdt gheene superstitie.

Numerorum Capite 6.

V. 1. Ende den Heere sprack tot Moyses, segghende:

V. 2. Spreect tot de Kinderen Israels, ende seght tot hen: Wanneer een man, ofte eene Vrouwe sich af gescheyden sal hebben, belovende de ghelofte eenes Nazaréers, om sich den Heere af te sonderen,

V. 3. Van wijn, ende stercken dranck sal hy sich af sonderen, wijn-azijn, ende azijn van stercken dranck en sal hy niet drincken, nocht eenighe vochtigheyt van druyven sal hy drincken, nocht versche, oft ghedrooghde druyven eten.

V. 4. Alle de dagen sijnder Nazaretschap en sal hy niet eten van jets, dat vanden wijnstock ghemaect is, vande keernen tot aen de pellekens toe.

Teremia Capite 35.

V. 5. Ick settede de Kinderen van der Rechabiten huysen koppen vol wijns, ende bekens voor, ende ick seyde tot hen: Drinkt wijn,

V. 6. Maer sy seyden: Wy en sullen gheenen wijn drincken; want Jonadab, den Sone van Rechab, onse Vader, heeft ons gheboorten, seggende: Ghylieden en sult gheenen wijn drincken, ghy, noch uwe kinderen, tot inder eeuwigheyt.

V. 8.

V. 8. Soo hebben wy der stemme Jonadabs, de Sone van Rechab, onses Vaders, ghehoorsaem, in alles dat hy ons gheboden heeft: Soo dat wy gheenen wijn en drincken alle onse daghen, wy, ende onse Vrouwen, onse Sonen, ende onse dochteren.

BEMERCKINGHE.

Hoe aenghenaem aen Godt dese ghehoorzaemhepdt der Rechabiten, in het onderhouden van dit ghebodt is gheweest / aengaende naemelyck het berben van wijn / ghetuyght Godt selve in dat booznoemde Capittel v. 18. ende 19. segghende: Om dat gy-lieden de geboden uwes Vaders Ionadabs, zijt ghehoorsaem gheweest, ende hebt alle sijne gheboden bewaert, ende ghedaen nae alles wat hy u-lieden gheboden heeft.

Daerom alsoo seyt den Heere der heyrsharen, den Godt van Israel: Uyt de stamme van Jonadab den Sone van Rechab, en salder noyt jemant ontbreken, de welcke, alle de daghen, staen voor mijn aenghesicht.

Bemerckt dat Ieremias haer booz hadde ghestelt koppen met wijn / om te drincken / ende dat spijter willende overtreden het ghebodt haers vaders / gheweyghert hebben te drincken: Dit onderhouden van wijn is de booznaemste oorzaecke gheweest / om de welke haer Godt soo ghepresen heeft / ende belooft / dat haer gheslachte niet en soude vergaen / maer dattet altydt van haer jemandt soude wesen / de welke staen soude booz het aensichte des Heeren / 't welck een besonder privilegte was der Priesteren / ende Lebten.

Siet ghy hier wel dat Godt selve het onderscheydt van spijfen / oft dranck approheert / alhoewel het maer van menschen inghestelt was?

Danielis Capite 10.

V. 2. In die daghen, was ick Daniel treurende, dry weken der daghen.

V. 3. Begheerlijcke spijsse en at ick niet, ende vleesch, noch wijn, en quam in mijnen mondt niet.

BEMERCKINGHE.

Wat is dit treuren/ ende onthouden van Daniel gheweest: den Dordrechtschen Bijbel bekent inden tytcl van dit Capittel/dat het is vasten, ende bidden gheweest; want soo seyd hy: Daniel hem selven met vasten, ende bidden voor Godt vernederende, liet een gesichte.

Goedanigh was nu het vasten van Daniel? te weten/ met onthoudinghe van wijn/bleesch/ende andere leckere spysen.

Matthai Capite 3. versu 4.

Joannes hadde sijne kleedinghe van Kemels hayr, ende eenen lederen gordel om sijn lendenen, ende sijn voetsel was sprinck-banen, ende wilden honigh.

Luca Capite 7. versu 33.

Joannes is ghekomen, noch broot etende, noch wijn drinckende,

BEMERCKINGHE.

Dit is desen Joannes, die soo gheprezen wordt van Christo *Matth. II. v. II.* dat hy van hem gheseyt heeft: Daer en is onder de gheborene der Vrouwen geen meerderen op-ghesken, als Joannes Baptista. *Merghens en kan ick binden / dat hy berisyt is gheweest / ter oorzaecke van sijne onthoudinghe van sekere spysen: Ergo dese onthoudinghe en kan in haer selven niet quaet zijn / veel min superstie: sae/ de wijle Joannes soo hooghlijck van Christo is geprezen gheweest in alles / sonder uyt te nemen dese onthoudinghe van sekere spysen / soo blyckt het / dat sy loffelijck is / ende pynsbaer.*

Acto-

Actorum Capite 15.

V. 28. Het heeft den H. Gheest, ende ons goedt ghe-
docht, u lieden geen en meerderen last op te legghen, dan
dese nootfaeckelijcke dinghen.

V. 29. Naemelijck dat ghy u onthoudt van 't ghene de
Afgoden gheoffert is, ende van bloedt, ende van het ver-
stickte.

Actorum Capite 18. v. 18.

Ende als Paulus, daer noch vele daghen gebleven was,
nam hy af-scheydt vande Broederen, ende scheeppte van
daer naer Syrien, ende Priscilla, ende Aquila met hem, sijn
hoofst te Cenchreën gheschoren hebbende; want hy hadde
eene ghelofte ghedaen.

BEMERCKINGHE.

Wat was dit booz eene ghelofte / die Paulus ghe-
daen hadde? Den Dordrechtschen Bijbel antwoordt /
Num. 43. 'T was de gelofte der Nazaréen. Seer wel:
Ergo Paulus hadde beloofst / sich te onthouden van
wijn, van stercken dranck, van wijn-azijn, van versche,
ende ghedrooghde druyven &c. want dit bracht de
ghelofte der Nazaréen mede / als blijkt Numeror.
Cap. 6.

1. Timoth. Capite 5. versu 23.

En drinckt niet langher water alleen, maer ghebruyckt
een weynigh wijn, om uwe maeghe, ende om uwe me-
nighvuldighe swackheden.

BEMERCKINGHE.

Wordt hier niet dupdelijck gheseyt / dat Timo-
theus water alleen dronck? alsoo bekenet den Dor-
drechtschen Bijbel. Wat is dit anders te segghen/
als / dat hy geen en anderen dranck en ghebruyck-
te / als water? Ergo soo onthielt hy sich van
P 5 wijn/

wijn/ende andere stercke dracken; doch soo verre is't van daer dat Paulus hem daer ober soude berispt hebben/dat hy in teghendeel/hem wijn toeslaet/ter oorzaecke van syne siekten / maer niet veel/ ofte weynigh, hier mede te kennen ghebende/dat hy in syne oude ghewoonte / soo veel als syne ghesonthepdt toe-liet / soude volherden.

B E S L U Y T.

Hoe kan ons / Partije, rebelyck sprekende / beschuldighen van superstitie in het derben van sekere spijzen/aenghesien dat wy uyt de Schryfture voort-brenghen het exempel vande Nazaréen, Rechabiten, Paulus, ende Timotheus, die haer hebben onthouden van wijn, ende allen stercken dranck: van Daniel, ende Joannes den Dooper / die haer hebben onthouden van vleesch: vande eerste Christenen, die haer hebben onthouden van bloedt / ende vleesch dat verstickt was: Hier uyt volght ten alderminsten / datmen magh eenighe sekere spijzen derben / de wijle dese voozgaende allegader/ ofte daer ober zyn gheprezen gheweest / ofte immers niet berispt. Wat onse Partije hier teghen heeft / sullen wy sien in het vierde Tractaet / daer wy haere opwozpinghen sullen beantwoorden: 't is ons hier ghenoegh dat het derben van sekere spijzen / in sy-selven niet quaet en is / maer losselien.

§. II.

Bewijsen uyt de Out-vaders vande eerste 400. jaeren, dat de oude rechtsinnighe Kercke, onderscheydt heeft ghemaect van lekere spijzen, namelijk in't vasten.

Den H. Clemens Romanus, Anno 80.

Constitut. Apostolicar. Libro 5. Capite 17.

Iejunare die-
bus Paschæ
incipientes à

V Ast de Paesch-daghen / beghinnende van Maendagh / tot Dyddagh / ende Saterdagh / seg

van het Vasten.

235

seſ daghen en ſult ghy niet anders eten / als
broodt / ſout / moeg-krupdt / ende water
drincken : onthoudt u die daghen van wijn /
ende vleesch.

ſecundâ Feriâ, uſque
ad ſextam, & ſabba-
thum : Sex diebus,
pane tantum, ſale,
oleribus, & aquâ
menſa adhibitis.
Abſtinere his diebus
à vino, & carne.

Hegesippus, Anno 160.

Libro 5. de Iacobo juſto.

Den Apoſtel Jacobus iſ hepligh gheweest
van den buſck iſug moeders / hy en heeft
gheenen wijn ghedroncken / noch ſtercken
dranck; hy heeft ſich onthoudt van't vleesch
der beeſten.

Hic ab utero ma-
tris ſuâ ſanctus fuit,
vinum, & ſiceram
non bibit, animalium
carnibus abſtinuit.

Den H. Clemens Alexandrinus, Anno 200.

Libro 2. Pedagogi, Capite 1.

Den Apoſtel Matthæus at krunpden / ende
moeg / ſonder vleesch.

Matthæus Apoſto-
lus, ſeminibus, & o-
leribus, abſque car-
nibus veſcebatur.

Den ſelven.

Ibidem.

De tafel der waerhepdt iſ verre van alle
ſpiſen die ketelen / ende verwecken tot on-
kruſſhepdt. Want al-hoewel alles / om den
menſche principaelijck / hemaecht iſ / noch-
tang 't en iſ niet goedt alles / ende altydt te
ggebzuſcken.

A cibus titillanti-
bus, & ad venerem
incitantibus procul
eſt menſa veritatis.
Eſti enim maxime
propter homines om-
nia facta ſunt, non
tamen omnibus uti
bonum eſt, neque
temper.

Eusebius Cæsarensis, Anno 326.

Libro 2. Hiſtoriae, Capite 17.

Philo ſepdt datter t'ſijnen tijde tot Alexan-
drien gheweest zyn / die noch wijn / noch
vleesch gantſchelijck en proeſden. Wy mey-
nen dat deſe woorden van Philo klaer / ende
ſonder eenigh teghen-ſpreken / moeten ver-
ſtaen worden van onſe Chriſtenen.

Vinum in univer-
ſum, & de animanti-
bus ne guſtant qui-
dem. Hæc Philonis
verba clare, & abſ-
que ulla contradi-
ctione de noſtris eſſe
dicta putamus.

Den

Den H. Basilius Anno 370.

Homilia de laudibus Iejunij.

Mensa contenta
est spontè nascenti-
bus. Carnes non edis
sed comedis fratrem
tuum; à vino abstines
sed ab injuriis tibi
non temperas.

In ons vasten is de taesel te breiden met
't ghene van selfs groept: Ghy en eet gheen
bleesch / maer ghy eet uwen broeder: Ghy
onthout u van wijn / maer ghy en onthout
u niet van injurien.

Den H. Cyrillus Hierosolymitanus, Anno 370.

Catechesi 4.

Iejunamus, à vino,
& carnibus abstinen-
tes.

Wy vasten / ons onthoudende van wijn/
ende bleesch.

Den H. Epiphanius, Anno 380.

In Compendio verae Doctrinae.

Per sex dies ipsius
Paschatis omnes po-
puli in ficcorum esu
perseverant, pane-
inquam, & sale, &
aquà tunc utentes ad
vesperam.

Ses daghen van Paeschen / volherden
alle de volcken in het eten van dzooghe spij-
sen / ghebruyckende alsoan ontrent den a-
bout / broodt / sout / ende water.

Den selven.

Heresi, 75.

Si vero etiam oportet
constitutionem
Apostolorum pro-
ferre quomodo
illi decreverunt quar-
tà & pro Sabbatho
jejunium, quomodo
præcipiunt nihil om-
nino accipere quam
panem, sale, &
aquam.

Indien het van noode is / de ordonnantie
der Apostelen door te stellen / sy hebben ghe-
sloten datmen soude vasten Woensdagh /
ende Vrijdagh; ende sy hebben gheboden/
datmen gantschelijck niet en soude nemen/
als broodt / sout / ende water.

Theophilus Alexandrinus, Anno 399.

Epistolâ Paschali 3.

Iejunia ritè celebre-
mus, nequaquam vi-
ni poculum suspire-
mus, neque carniam
edulio delectemur.

Laet ons het vasten behoorzijck onder-
houden: En laet ons niet wenschen naer
wijn / noch ons vermacck nemen in 't eten
van bleesch.

Den

Den selven.

Ibidem.

Die de ordonnancien bande wetten onderhouden / en weten van gheenen wijn in het vasten / ende en eten gheen vleesch.

Den H. Hieronymus, Anno 390.

Libro 1. in cap. 10. Daniel.

Door het exempel van Daniel worden wy gheleert / op den tijdt van het vasten ons te onthouden van leckere spijzen / ende noch vleesch eten / noch wijn drincken.

Den H. Ioannes Chrysoftomus, Anno 398.

Homiliá 1. in Genesim.

Dit zijn de daghen van 't viertrigh-daeghsche vasten / op de welcke vrede / ende eendzachtigheyt is / op de welcke alle de schijnbereyten van dit leven worden berouwen / op de welcke het ghetter / ende ghewoel / ende 't loopen van Coken / ende 't slaghen van beesten worden wegh ghenomen.

Den selven.

Homiliá 2. in Genesim.

Het vasten is de gherustigheyt van onse zielen &c. Van daegh en isser nergheghe woel / noch getter / noch kappen van vleesch / noch heen / ende weer-loopen bande Coken / maer dit is altemael booz-hp.

Den selven.

Homiliá 6. ad Popul. Antiochen.

De ghewoonte is eene saecke soo licht / ende veerdigh / nu het vasten aenkomende / al

Qui legunt precepta custodiunt, ignorant vinum in iuniis, carniū esum repudiant.

Hoc docemur exemplo, tempore iunii à cibus deliciaioribus abstinere nec carnem comedere, nec vinum bibere.

Hæ feriæ sunt, ubi animarum salus, ubi pax, & concordia est, ubi omnis huius vitæ apparatus abigitur, ubi clamor, & tumultus, & coquorum discursus, & pecudum mastationes è medio tolluntur.

Ieiunium est animarum nostrarum tranquillitas &c. Nusquam hodie tumultus, vel clamor, vel carniū conciones, vel coquorū discursus, sed omnia illa abierunt.

Consuetudo res est tam facilis, & expedita, quod adve-

niente jejunio, & si
millies quis exhortetur,
& infinita crucient,
& cogant vinum delibare,
vel aliud quid jejunij lege
non concessum, gustare,
omnia quis mallet pati,
quam prohibitum tangere
nutrimentum.

Christiani, non haretici,
edomandi corporis causa
propter animam ab irrationabilibus
motibus amplius humiliandam,
non quod illa immunda esse
credant, non solum à carnibus,
verum etiam à quibusdam terræ
fructibus abstinent, vel semper,
ut pauci, vel certis diebus,
sicut per quadragesimam
fere omnes quanto magis
quisque, vel minus, seu
voluerit, seu potuerit.

Iovinianus dicebat nec aliquid
prodesse jejunia, vel à cibis
aliquibus abstinen-

Vos autem Catholice
matris sancta generatio
libertatem vestram congruam
ratione moderamini, scientes
quoniam bonum est, & a licitis
abstinere, & cum castigatius
vivendum est, ita discernere
cibos, ut

alwaer't dat men dupsentmael
semandt berwecktede / ende
dat hy ontallijcke quelln-
ghen hadde / die heur souden
bedwingen wijn te drincken /
ofte jet anders te smaecken /
't welck dooz de Wet van 't
vasten niet toeghelaeten en is /
hy soude liever alleghen
lijden / als het verboden
voetsel te raecken.

Den H. Augustinus, Anno 420.
Libro 30. contra Faustum, Cap. 5.

De Christenen / ende niet de
Ketterg / om het lichaem te
remmen / ende de ziele te
berootmoedighen van onredelijcke
beroerten (niet dat sy
ghelooben dit onsupber te
wesen) onthouden haer / niet
alleen van bleesch / maer oock
van sekere vzychten der
aerden; ofte vooz alijdt /
ghelijck wepnighe doen /
ofte op sekere daghen /
ende tijden / ghelijck schier
allegader doen in 't
hiertigh-daeghsche vasten /
min / ofte meer / soo een
seder oft wilt / ofte kan.

Den selven.
Heresi. 82.

Jovinianus seyde / dat het
vasten / ende onthoudinghe
van sekere spysen / nergheus
toenut en was.

Bemerckt hier dat *Augustinus Iovinianum*
stelt onder de Ketterg, om dat hy dit leerde.

Den H. Leo. Anno 440.

Sermone 4. de Iejunio Quadrages. Cap. 5.

Maer ghy lieden heplige
Kinderen vande Catholijcke
Moeder / bestiert u lieden
byghed op eene bequaeme
maniere / wel wetende dat
het goet is / te onthouden
van het ghene gheoozloft is /
ende als men soberder
moet leven / soo de spysen
t'onderschepden / dat

dat het ghebruyck der selver/werde van kant ghe-
stelt / maer niet haere natuere booz quaet ghe-
acht.

ufus femo-
veatur, non
natura dam-
netur.

HET II. CAPITTEL.

Datmen sekere spijsen magh verbieden.

§. I.

Bewijsen dies-aengaende uyt de H. Schrifture.

Ieremia Capite 35.

V. 6. **I** Onadab den Sone van Rechab heeft ons gheboden,
segghende: Ghy-lieden en sult gheenen wijn drin-
cken, ghy, noch uwe Kinderen, inder eeuwigheyt.

V. 8. Soo hebben wy de stemme Jonadabs de Sone van
Rechab, onses Vaders ghehoorsaemt, in alles dat hy ons
gheboden heeft: Soo dat wy gheenen wijn en drincken,
alle onse dagen, wy, ende onse Vrouwen, ende onse Sonen,
ende onse dochteren.

BEMERCKINGHE.

Soo verre ist van daer / dat Godt dit ghebodt
van Jonadab soude berispt hebben / dat hy / in te-
ghendeel / sijne kindereu daer over ghepresen
heeft / ende besondere pzbilegten belooft / om dat
sp dit ghebodt onderhielden / ende ghehoorzaem
waeren.

Dat my nu Partije eens betwijfe / dat eenen be-
sonderen Vader des huysghesins/meer macht en-
de authoztrept hadde / om sekere spijsen aen sijne
kinderen te verbieden / als de Kercke nu heeft om
dat te doen / ten opsichte van haere kindereu; sae
dat sp dese macht heeft / blyckt uyt.

Actorum Capite 15.

V. 28. Het heeft den H. Gheest, ende ons goet gedocht,
u-lic-

u-lieden gheenen meerderen last op te legghen, dan dese nootsaeckelijke dinghen:

V. 29. Naemelijck dat ghy u onthoudt van 't gene den Afgoden gheoffert is, ende van bloedt, ende van het verstickte.

BEMERCKINGHE.

Dat dit een ghebodt is / blijkt ten eersten hier uyt / dat de Apostelen dit een Last noemen; ten tweeden, dat sy seggen dat het nootsaeckelijk is; ten derden, uyt *Cap. 16. Act.* daer dit expresselijck wordt ghenoeemt / een ghebodt, ofte ordonnantie; ende dese ordonnantie, van sich te onthouden van sekere spijzen / en is niet alleen ghemaect vande Apostelen / maer oock van andere Priesters / oft Ouderlinghen, die in 't Concilte van Jerusalem teghentwoordigh waeren: waerom en souden de volghende Priesters / ofte Ouderlingen / naemelijck Regeerders der Kercke / de macht niet hebben / naer de gheleghentheydt van tijden / ofte persoonen / soo een ghebodt te maecten?

Maer dat de oude rechtsinnighe Kercke dit ghe-
daen heeft / sal bliken uyt de volghende ghetuy-
ghenissen vande Out-vaders.

S. II.

Bewijzen uyt de Out-vaders dat de oude rechtsinnighe Kercke sekere spijzen verboden heeft.

Den H. Telesphorus, Anno 127.

Epistolâ ad omnes Fideles, Cap. 1.

A nobis, & à
cunctis Epif-
copis in hac
sancta, & A-
postolicâ Se-
de congrega-
tis, statutum
est, ut sep-

Het is gheordonneert van ons / ende van alle de Bisschoppen / die in desen heylighen / ende Apostolycken Stoel zijn vergadert / dat alle de Clercken / die in het erf-deel des

van het Vasten.

241

des Heeren gheroepen zijn / seben volle weken booz Paeschen / haer sullen onthouden van vleesch.

te hebdomadas plenas, ante Sactū Pascha omnes Clerici, in sortem Domini vocati, à carne jejurent.

Theophilus Alexandrinus, Anno 390.

Epistolâ 3. Paschali.

Die de ordonnantien der toetten onthouden/en weten van geenen wijn in het vasten/ ende onthoudē sich van het eten van vleesch/ ende bedwinghen de onbersadelycke gierigheyt door de vreesse Godts.

Qui legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejunijs, carniū esum repudiant & insatiabilem avaritiam Dei timore compescunt.

Bemerckt hier dat *Theophilus*, onder de wetten, ende ordonnantien van't vasten, stelt, gheenen wijn drincken, noch vleesch eten, ende dat het derven der selver gheschiedde *uyt vreesse Godts*, dielvolghende uyt kracht van eenigh ghebodt, 't welck sy vreesden t'over treden.

Den H. Joannes Chrysostronus Anno 398.

Homiliâ 6. ad Populum Antiochenum.

De gewoonte is soo eene lichte/ende beerdighe sake/ dat/ het vasten nu aenkomende/ al-hoe-wel duysentmael semant werde verweckt/ ende menighbuldighe pijnlyckheden hadden / die hem bedwonghen wyn te proeven/ ofte set anders te smaken/ 't welck door de wet van het vasten niet toe-gelaeten en is/ hy soude liever alles lijden / dan het verboden voedsel aen te raken.

Consuetudo res est tam facilis, & expedita, quod adveniente jejunijs, & si millic quis exhortetur, & infinita crucient, & cogant vinum delibare, vel aliud quid jejunijs lege non concessum, gustare, omnia quis pati mallet, quam prohibitum rangere nutrimentum.

Merckt dese woorden : *De wet van het vasten*, ende, de *verboden spijse*, ofte *voedsel*.

Tertullianus, Anno 200.

In Apologetico Capite 9.

Dat u. l. dwaelinghe haer schaeme booz de Christenen / die selve oock gheen bloedt
Q ber

Erubescat error vester Christianis, qui ne animalium qui-

dem sanguine in epulis esculeris habemus, qui propterea suffocatus, & morticinis abstinemus ne quo modo sanguine contamine- mur vel intra viscera sepulto; denique inter tentamenta Christianorum, botulos etiam cruore distentos admovetis, cerrissimi scilicet, illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis.

der beesten en hebben onder haere eerbaere spijzen/die daerom onthouden vā versticke/ ende doode lichaemen / op dat sy in geender manieren/ooch in haer ingewant/miet bloet en souden besmet worden. Ten lesten/onder andere pijnlijckheden die ghy de Christenen aendoet/ghy stelt se vooz bloedt-worsten/daer ghy nochtans seker zijt / dat het by haer on- gheoorloft is/dat/ door het welck ghy haer wilt doen hup en schreue gaen.

Bemerckt, dat *Tertullianus* over vierthien hon- dere jaren, hier de H. ydenen aanspreeckt, ende dat hy haer seght, dat het doe ter tijt aen de Christenen on- gheoorloft was sekere spijzen te eten: Ergo soo was het haer gheboden haer van sekere spijzen te onthou- de, ofte daer was een verbodt vā sekere spijzen te etē. welck ghebodt sy niet en costen over-treden, sonder buyten schreue te gaen, dat is, sonder te sondighen.

Minutius Felix, Anno 206.

In Octavio.

Nobis homicidium nec videre fas; nec audire; tantumque ab humano sanguine cavemus, ut nec edulium pecorum sanguinem in cibis noverimus.

Ten is ons niet gheoorloft/een menschen- doodt-slagh te sien/noch te hoozen: Ende soo seer wachten wy ons van menschen bloedt/ dat wy ooch onder onse spijzen / niet en we- ten te spreken van bloet der beesten.

Bemerckt, dat alhoewel *Minutius* hier uytdrucke- lijk niet en seyt, dat sekere spijsse by die oude Chri- stenen verboden waren op sonde; hy gheeft het nochtans ghenoech te kennen, als hy het verghieten van menschen-bloedt, stelt neffens het eten van beesten-bloedt.

Den H. Augustinus Anno 420.

Tractatu 73. in Ioannem.

Non quia malum est carne vesci, cum

Niet dat het quaet is/ vleesch te eten; de- wijle

wijle den Apostel / van dese sake sprekende / sepr: Alle schepsel Godts is goedt &c. Maer den selben Apostel sepr: 't is quaet aen den mensch / die dooz ontsichtinghe eet: ende in dien het quaet is den mensch te ontsichten / hoe veel meer ist Godt te vergrammen. Nu op dat wy souden weten / dat het schepsel Godts gheene schult en heeft / maer ve stijfhalfighe onghemoorsaemheyt / ende de ongeueghelde begeerlijckheyt / den eersten mensch heeft de doot ghebonden niet ter oorsaken van een bercken / maer van eene brucht.

Bemerckt, dat *Augustinus* hier met den H Apostel seydt, dat het ghebruyck van goede spijsen quaet is, als het gheschiet met ontsichtinghe der menschen, ofte vergrammen Godts; en dat Godt can vergramt worden, niet om het eten der spijsen, maer om de onghemoorsaemheyt, 't welck hy bevesticht met het exempel van *Adam*, ende *Eua*: waer uyt blijkt dat *Augustinus*, sprekende vande onthoudinghe van sijnen rijt, opentlijck leert, datmen Godt cost vergrammen met sekere spijsen te eten, ende datmen hem cost onghemoorsaem zijn, even als *Adam*, ende *Eua* hadden ghedaen: Maer daer onghemoorsaemheyt is, daer moet ghebodt zijn; daer Godt vergramt wort, daer moet ghesondicht worden: Ergo ten tijde van *Augustinus* wasser ghebodt van sekere spijsen te derven, in dier voeghen dat hy onghemoorsaem was, ende Godt vergramde die dierghelijcke spijsen nuttede.

Concilium Carthaginense IV. Anno 395.

Capite 85.

Dat de ghene die ghedoopt moeten worden / haeren naem gheben / ende als sy nu langh dooz het onthouden van wijn / ende vlesch zijn gheproeft gheueest / dat sy het Doopsel ontfanghen.

Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carnum examina, baptismum percipiant.